

ואולי יתכן שהרמב"ם מחלק בין בעל חיים שלו, שהוא אחראי על צערם – קל וחומר ממה דמצינו חיוב מזונותן עליך – שבוה צער בעלי חיים דאורייתא, ובין בהמת אחרים שצער בע"ח דרבנן. ואאמו"ר שליט"א המתיק חילוק זה שהרמב"ם לשיטתו שכתב (במורה הנבוכים ח"ג יז) שהמקור לצער בעלי חיים מהתורה הוא מקרא דעל מה הכית את אתנך. ויש לומר דמדדייק אתונך – שלך (מהר"ב נבנצל שליט"א. וע"ע לעיל קכח: על מקור איסור צער בע"ח).

דף קנה

'מתירין פקעי עמיר' וסתמם בקשר שאינו של קיימא, שעומדים להתירם למאכל הבהמה. גם היה דרכם לקשור בתבן עצמו. ע' פאה ו, ובפרוש הרע"ב (עפ"י רש"ש).

זה"ק מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין והוא הדין לכיפין... נראה שאין כאן חסרון דברים אלא כך פירוש המשנה: 'מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין'. וממשיך התנא: 'את הכיפין אבל לא את הזירין' – כלומר, זה שהתירו להתיר ולפספס אמור בכיפין ולא בזירין (וערש"ש דרך אחרת).

'ת"ש רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה... אלא אי אמרת ת"ק סבר שווי אוכלא לא משינן מיטרה באוכלא מטרחינן, רבי יהודה דמתיר בחרובין לדקה? כל שכן לגסה?' ואין מסתבר לומר שרבי יהודה חולק על עיקר סברת תנא קמא וסובר שמותר לעשות אוכל אבל לא לטרוח באוכל ומשום כך התיר בדקה ולא בגסה – שודאי אין משמע שחולק בכך, מדלא נחלק ברישא דמתניתין (רמב"ן).

(ע"ב) 'מאי דכתיב ידע צדיק דין דלים – יודע הקב"ה בכלב שמוזנותיו מועטין...' 'דין' אין משמעותו רק משפט על עוונות, אלא כל הטבע המוטבע בבריאה נקרא 'דין'. [שעל כן במעשה בראשית אין כתוב אלא שם 'אלקים' בלבד] (עפ"י משיב דבר ח"ה נו [בישוב הנוסח 'אשר יצר אתכם בדין והמית אתכם בדין' אעפ"י שיש מיתה בלא עוון]. וכידוע בספרים ש'הטבע' בגימטריא א-להים). ע"ע בספר מי השלוח ח"ב עמ' רה.

'אמר רב המנונא: שמע מינה אורח ארעא למשדא אומצא לכלבא'. ואפילו בשבת מותר להאכילו, אעפ"י שאינו כלב שלו – כי מצוה יש בנתינת מזונות לפני הכלב מפני שמוזנותיו מועטים (מגן אברהם שכתב סק"ז, ומובא במשנ"ב ס"ק לא), ובלבד שאינו כלב רע שאסור לגדלו (משנ"ב שם). והוא הדין לכל בעלי חיים הרעבים ואינם מוצאים מזון – מותר להאכילם בשבת (עפ"י ערוך השלחן שם ב; שמירת שבת כהלכתה כו, כג).

*

'לית דעתיר מחזירא'. ברמז: אין עשיר יותר מהחוזר בתשובה והוא כנוע ועניו בעיני עצמו, שאדם זה יוכל להוריד כל השפעות טובות (קול יעקב בהר, בשם הרה"ק מלובלין).

'אורח ארעא למשדא אומצא לכלבא... וחוטרא אבתריה'. נרמז בזה שיש אדם המגיע למדרגה רוחנית ויש לו מזה רגש התפארות ח"ו, אזי מרחמים עליו מן השמים ומכשילים אותו באיזו שגיאה או במקרה רע כדי להשפילו, וזהו בחינת הכלב שמכים אותו במקל כדי שלא ייסרך. (מגדל דוד בראש הספר, משמרת איתמר במדבר – בשם הרה"ק מלובלין)

דף קנו

'היכי משני? אמר רב חסדא: על יד על יד' – מעט מעט (רי"ף וש"מ). ואף על פי שחצי שיעור אסור מהתורה, יש לומר שהקלי הואיל וכבר נתקן באור לאכילה דומה לדבר שנאפה ונתבשל לפיכך אין בגיבולו משום מלאכת לישא אלא תיקון אוכל בעלמא, וכמו רוטב שנותנים לתוך התבשיל, וכיון שאין בדבר משום מלאכה דאורייתא לכך הותר מעט מעט שנחשב קצת שינוי. או גם מפני שעושה כן בשעת אכילה, ומשום שדרך אכילה בכך מותר [בדומה לסברת רב חסדא (לעיל עד) לענין בורר]. ואולם בקמח רגיל אין טעם להתיר לישא לתרנגולים אפילו בפחות פחות מכשיעור, שהרי חצי שיעור אסור מהתורה (עפ"י באור הלכה שכא, יד ד"ה שמא). עוד בפרטי דיני השינויים הנוכחים בסוגיא, ובדירוגם – ע' בשאלות ותשובות לסיכום.

'הכי אמר אבהו דאמך משמיה דרב, ומנו רבי ירמיה בר אבא: גובלין ולא מספיין'. לפירוש הרמב"ן, רבי ירמיה דיבר בגיבול מורסן לשוורים שאינו מגבל היטב וכמו שאמרו בסמוך שמערב שתי וערב וניעור כלי בלבד – לכך מותר, אבל גיבול גמור אסור אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה. ומדברי בעל המאור משמע שאין חילוק בדבר, אלא רבי ירמיה בר אבא מדבר אף בגיבול גמור, אלא שעושה בשינוי. ע"ע בשיטת הרמב"ם בספר חדושים ובאורים.

'האי מאן דבמעלי שבתא יהי גבר חזרן...' – שדרך בעלי משא ומתן המוכרים סחורתם לחנויות, בערב שבת מחזרים אחריהם לקבץ דמי הסחורות. וכן גבאי צדקה ומקבלי צדקה מחזרים על בעלי בתים בערב שבת יותר משאר הימים. וכדי שלא תטעה לפרש 'חזרן' – מחזר על הפתחים, לכך פירש חזרן במצוות (בן יהודע).

'אמר רב נחמן בר יצחק: חזרן במצות... אמר רב נחמן בר יצחק: וצדקן במצות'. כמידתו אמר, שנקרא (לעיל לז:): 'בעל מעשים'.

[מקובל אצל הצדיקים בשם רבינו הקדוש החוזה מלובלין זי"ע, כי היתה נפשו שמחה בלימוד הש"ס בבואו למימרת רב נחמן בר יצחק.

והגיד, כי ה'בעל דבר' רצה ליתן לו הרבה מדרגות יותר ולהניח לו הרבה דברים, רק שלא ילמוד גמרא ובפרט מימרת רב נחמן בר יצחק. והכיר מזה וידע ברוח קדשו שזהו תיקון גדול לנפש לרצונו ית"ש, רק שילמדו גמרא, ובפרט בבואו לדברי ר' נחמן בר יצחק' (דברי תורה ח"א כב)].